

Şəfəq Eyvaz qızı ƏLƏKBƏROVA

Qərbi Kaspi Universiteti,

Politologiya, psixologiya və sosiologiya kafedrası, magistrant

E-mail: safaqalakbarova2000@gmail.com

SOSIAL FOBİYANIN YENİYETMƏLİK DÖVRÜNDƏ ŞƏXSİYYƏTİN FORMALAŞMASINA TƏSİRİ

Xülasə

Məqalədə sosial fobiya probleminin yeniyetməlik və erkən yetkinlik dövründə psixoloji sərhədlərin pozulması ilə əlaqəsi və inteqrasiya olunmuş şəxsiyyətin formalaşdırılmasının çətinliyi müzakirə olunur. Son onilliklərdə baş verən sosial dəyişikliklər aşağıdakılarla xarakterizə olunur: sosial dəyərlərin dəyişməsi və bu dəyişikliklərin artan sürəti. Bu şəraitdə cəmiyyət sosial birliyə artan tələblər qoyur. Uyğunsuzluq, bu ehtiyaclar həyat keyfiyyətini azaldır, sosial təcrid, sosial qorxu və bəzi hallarda sosial fobiyalara səbəb ola bilər.

Açar sözlər: sosial fobiya, psixoloji sərhədlər, valideyn-övlad münasibəti, kumulyativ travma, yeniyetmə böhranı, yeniyetmənin sosiallaşması, şəxsiyyətin formalaşması, parçalanmış şəxsiyyət, sosial əlaqələr.

UOT: 159.9

DOI: <https://doi.org/10.54414/SRCO3571>

Giriş

Müəyyən edilmişdir ki, valideynlərin uşaqla xüsusi münasibəti uşaqda başqaları ilə münasibətlərdə çevik və sabit psixoloji sərhədlərin formalaşmasında çətinliklərə səbəb ola bilər. Qeyri-sabit sərhədlər ailədən kənarında sosiallaşmağı çətinləşdirir, bu da kifayət qədər sabit şəxsiyyətin formalaşmasına imkan vermir. Bu məzmununda sosial fobiya parçalanmış kimlik fonunda cəmiyyət və fərd tərəfindən qeyri-adekvat gözləntilər, rədd edilmə qorxusu olaraq görülür.

Əsas hissə

Hərfi tərcümədə “sosial fobiya” sözü “cəmiyyət qorxusu” deməkdir. Ümumiyyətlə, sosial fobiya mərkəzdə olmaq qorxusu kimi ifadə olunur, diqqət mərkəzində olmaq, başqalarının mənfi qiymətləndirilməsinə məruz qalmaq və bu cür vəziyyətlərdən qaçmaqla özünü göstərir. Sosial fobiya adətən yeniyetməlik və erkən yetkinlik dövründə, sosial qarşılıqlı əlaqə bacarıqlarının formalaşdığı dövrdə baş verir və onun baş verməsi bu bacarıqların formalaşmasını əhəmiyyətli dərəcədə çətinləşdirir. Sosial fobiya qeyri-real və məntiqsiz bir narahatlıq və qorxu vəziyyətidir. Bu qorxu və qayğılar

cəmiyyət içində olmaq, danışmaq, əks cinslə əlaqə kimi vəziyyətlərdə ortaya çıxır.

Sosial fobiyası olan şəxslərin sosial mühitə girərkən narahatlıq səviyyələri artdığı üçün bu mühitlərdən uzaqlaşmaq fərqli bir davranış olaraq görülür. Əlavə olaraq tənqiddən qorxduqları üçün özlərinə hörmət səviyyəsi aşağı düşür. Özünə hörmət səviyyəsinin aşağı düşməsi səbəbiylə başqalarının yanında özlərini dəyərsiz qəbul edib yanlış və pis davranacaqlarını düşünərək ictimai mühitlərə qarışmaqdan çekinirlər. Kring və başqaları sosial fobiyanı başqalarının gözünün üzərində ola biləcəyi, sosial mühitlərdə olma, ya da sadəcə tanış olmayan insanlarla qarşılaşdıqda yaşanan məntiqli olmayan, davamlı qorxu kimi müəyyən etmişlər və xüsusilə yeniyetməlik dönmündə başladığını, sosiallaşmağa təsir etdiyini irəli sürmüşlər [1].

Şəxsiyyətin formalaşmasını çətinləşdirən travmatik amillərdən biri də kumulyativ travma yaradan psixoloji sərhədlərin sistemətik şəkildə pozulmasıdır. Bir insanın şəxsiyyəti "Mən - Başqaları" adlanan sərhədləri ilə müəyyən edilir, ifadə olunmamış sərhədlər bulanıqlaşır, qeyri-mütəşəkkil olur [18].

Sərhədlərin formalaşması uşağın inkişafı boyunca baş verir: birincisi, özünüzü dünyadan

ayırmağa imkan verən fiziki bədən; insanın öz psixi simasını ayırmağa imkan verən psixoloji sərhədləri; şəxsi və sosial mühit arasındakı tarazlığı müəyyən etməyə imkan verən sosial sərhədlər [17]. Qeyd etmək lazımdır ki, fiziki və psixoloji sərhədlərin formalaşması valideynlərin fəal iştirakı, həmyaşdılarının, ailələrin iştirakı ilə baş verir.

Sərhədlər kiçik və böyük cəmiyyətə - ailə və dostlara, sosial qrupa, etnik qrupa, insanlığa münasibəti müəyyənləşdirir. Ətraf mühitin mehriban, psixoloj sferanın bir hissəsi kimi qəbul edilməsi, yaradıcı, insanın və dünyanın qarşılıqlı əlaqəsinə yol verən meyillərin özünü göstərməsinə imkan verir [19].

K.Levinin əsərlərində bu və ya digər formada psixoloji məkan məsələlərinə toxunulur ("sahə nəzəriyyəsi", "yaşamaq dünyası", "psixoloji zaman və məkan"), R. Sommer ("keçid obyekt"), F. Perls ("şəxsi məkan", "əlaqə və sərhədlər") [20; 21].

Ailədə psixoloji sahənin problemləri və onun uşağın inkişafına təsiri məişət psixologiyasında ən dolğun şəkildə əks olunur [22].

Psixoloji sərhədlər problemi bir fenomen kimi elm adamları tərəfindən 20-ci əsrin əvvəllərinə qədər nəzərdən keçirilməmişdir. Eyni zamanda, həm yaş, həm də sosial psixologiyaya uyğun olaraq, cəmiyyətin hansı çərçivəyə uyğunlaşdığı, insanın kortəbii reaksiyalarını məhdudlaşdıran, sosial norma və qaydalar zəruri hesab olunurdu [23].

J. Baldwinin əsərləri şəxsiyyət və onun sərhədlərilə bağlı maraqlı bir konsepsiyanın, mənəvi inkişafın təhlilinə dialektik yanaşmanın, yəni insanın sosial nöqtəyi-nəzərdən nə olduğunu öyrənilməsinin zəruri olduğunu qeyd edən cəmiyyəti nöqtəyi-nəzərdən, cəmiyyətin isə fərdin nöqtəyi-nəzərindən öyrənilməsinin əsasını qoydu [24].

J. Baldwinin əsərləri artıq psixoloji sərhədlərin təkcə xarici deyil, həm də daxili, intellektual və şəxsi keyfiyyətlərin inkişafı üçün qeyri-müəyyən mənə daşıyan sərhədlər kimi insanların rolu məsələsinin əsasını qoydu. "Xarici" və "daxili" nəzərə almaqla dövriləşmə tərtib edən V.I. Slobodchikov, öz davranış və psixikasının subyektini kimi insanın inkişaf mərhələləri beşini müəyyən etdi [25].

Sosial fobiya kontekstində cəmiyyətlə funksional sərhədləri, boş qalmağın çətinliklərini

aydın şəkildə müşahidə etmək mümkündür. Yeniyetməlikdə şəxsiyyətin formalaşması faktını nəzərə alaraq yaş mərhələləri əsasən cəmiyyətlə qarşılıqlı əlaqədə formalaşır [26], bu, sosial fobiyanın təzahürləri olan bir insanda şəxsiyyətin əhəmiyyətli dərəcədə təhrif edilməsini və parçalanmasını nəzərdə tutur. Qeyd etmək lazımdır ki, ailə daxilində valideynlərlə və ya onları əvəz edən şəxslərlə münasibətlər şəxsiyyətin formalaşması və sosiallaşması üçün zəruri olan fiziki, psixoloji və sosial sərhədlərin inkişafında aparıcı amildir.

E.Eriksonun əsərlərində şəxsiyyətin formalaşması davamlı olaraq insanın özü haqqında, öz fikirlərini və özünü başqa insanlarda əks etdirməsini birləşdirən proses kimi qəbul edilir [27; 28]. Müasir şəxsiyyət araşdırmaları bir neçə elmi sahələrin qovşağında: şəxsiyyət psixologiyası, sosial psixologiya, inkişaf psixologiyası və koqnitiv psixologiyada aparılır [29]. Şəxsiyyət fərdi şüurun və özünüdərk tərkiib hissəsidir, insanı sosial reallıqla əlaqələndirir və ona öz yerini müəyyən etməyə imkan verir [30].

Inkişaf nəzəriyyəsi kontekstində şəxsiyyətin formalaşmasında iştirak edən ilk insanlar valideynlər, ailələrdir və onlar üçün əsas istinad qrupunu uşaqlar təşkil edirlər. Ətraf mühitin alt strukturu kimi istinad qrupu xüsusilə V.Bronfenbrenner və C.Vulvilin əsərlərində digər alt strukturlardan daha əvvəl gündəmə gəlib. V.Bronfenbrenner müəyyən dərəcədə L.Viqotski və K.Levinin əsərlərinin təsiri altında ekoloji sistemlərin psixoloji nəzəriyyəsini yaratmışdır. Bu nəzəriyyənin ilk alt sistemi olan ailənin mikrosistemi əsas istinad qrupu kimi qəbul edilir. Müəllif iddia edirdi ki, bütün münasibətlər qarşılıqlıdır, yəni təkcə böyüklər uşaqların davranışına deyil, həm də uşaqların özləri, onların fiziki xüsusiyyətləri, şəxsiyyət xüsusiyyətləri və imkanları böyüklərin davranışına da təsir göstərir [31; 32]. Qeyd etmək lazımdır ki, uşaqların aqressiyasının ifadəsi və böyüklərin ona adekvat reaksiyası, uşağın müsbət mənlik və emosional zəkasının, psixikanın intellektual inkişafı üçün əsas şərtidir. Belə ki, valideynlərin düşmən münasibəti və uşağın hərəkətlərinə tab gətirə bilməməsi onun özünü dərk etməsinə mənfi təsir göstərir.

Ana və uşaq arasındakı qarşılıqlı əlaqə, bağlılığın formalaşmasında və davam etdirilməsində mühüm rol oynayır [5]. Uşaqlıq

dövründə başlayan bağlanma, mənliliyin fərqlən-məsinə yol açan zamanlara töhfə verməklə, bu müddətdə ailə üzvlərindən, yəni şəxsiyyətlə-rası münasibətlərdən təsirlənməkdə və şəxsin uşaqlıq dövründəki qayğı göstərənləri ilə əlaqəsini ehtiva edir [6].

Yetişkinlərin bağlanma stilləri uşaq bağ-lanma nümunələrinə uyğun gələn dörd bağ-lanma stili ilə xarakterizə olunur. Bu bağlama stilləri güvənli, narahat-təşvişli, laqeyd-çəkinən, qorxulu-çəkinən bağlanma olaraq adlandırılır-lar, bağlanma stillərinin yetkinliyə qədər dəyiş-mədiyi və emosionların tənzimlənməsi, psixi sağ-lamlıq və şəxsiyyətlərarası münasibətlər kimi müxtəlif psixososial nəticələrlə əlaqəli olduğu iddia edilir [7;8;9;11].

Aparılan araşdırmalarda güvənli bağlanma ilə psixoloji dözümlülük arasında bir əlaqə oldu-ğunun, şəxsi inkişafının yüksək səviyyədə güvənli bağlanma ilə əlaqəli olduğu və təşvişli bağlanma ilə daha az əlaqəli olduğu müəyyən edilmişdir. Eyni zamanda güvensiz bağlanma ilə sosial fobiya arasında müsbət əlaqənin olduğu müəyyən edilmişdir [2;3;4;12;15;16].

Ailə faktoru ilə yanaşı, şəxsin yaşadığı ha-disələr də sosial fobiyanın yaranmasında mü-hüm əhəmiyyət kəsb edir. Sosial fobiyası olan və olmayan yetişkin qruplarının tədqiq edildiyi bir araşdırmada sosial fobiyası olan qrupun uşaqlıq dövrləri ilə əlaqəli daha çox mənfə həyat təcrübələrinin olduğu müəyyən edilmişdir. Vali-deyn şiddətinə məruz qalma, məktəbdə yaşanı-lan zorakılıq hadisələri, istismar kimi uşaqlıq təcrübələri sosial fobiya diaqnozu olan qrupda daha çoxdur [10].

Sosial fobiya şəxsin başqaları ilə ünsiyyət, münasibət yatarma bacarığını pozduğu üçün şəxsiyyətlərarası bir pozuntu olaraq da göstərilə bilər. Şəxsiyyətlərarası münasibətlər, şəxslər arasında yaranan, mənalı, şəxsi olmalayandan şəxsi olana istiqamətlənən və davamlı dəyişən qarşılıqlı təsirlərdir [13;14].

Şəxsiyyətin formalaşmasında ailədə mü-naqişəli münasibətlərin rolu çox vaxt az qiymətləndirilir. Bu isə uşaqlarda inkişaf baxımın-dan nevroitik əlamətlərə səbəb ola biləcək dərin daxili konfliktə səbəb olur. Q.Fiqdorun qeyd et-diyi kimi, uşaqların davranışında tez-tez dəyi-şikliklər baş verir və bu yalnız məktəb çətin-liklərinə çevrildikdə diqqəti cəlb edir. Proqnoz-laşdırıla bilən yeniyetməlik sosial fobiyası

keçmiş çətinliklər səbəbindən şəxsiyyət forma-laşdırmaq vəzifəsindən qaçma formasıdır.

Beləliklə, sosial fobiya fenomenini, sərhədlərin formalaşmasındakı pozuntuları və şəxsiyyətin təhrifini kompleks şəkildə nəzərə al-saq, aşağıdakıların mövcudluğunu güman edə bilərik:

Ailədəki münasibətlərin spesifikliyi, uşaqlarda sabit və çevik şəxsiyyətlərarası sərhədlər uşağın şəxsiyyətinin psixoloji sferasının sistemik şəkildə pozulmasına gətirib çıxarır ki, bu da onun müstəqil formalaşmasını çətinləşdirir.

Şəxsiyyətlərarası sərhədlərin qurulmasındakı çətinliklər sosiallaşmada çətinliklər yaradır. So-siallaşma yeniyetmənin içində olduğu cəmiyy-ətin mövqeyini, adət-ənənəsini, dəyərlərini, inanclarını və digər məsələlərini öyrənmə və bü-tün bunları gündəlik davranışlarına tətbiq etmə prosesi olaraq qeyd olunur. Sosial inkişaf ilə yaş, zəka, cinsiyyət, ailə münasibətləri və sosial çevrə arasında sıx bir bağ vardır. Bu dövr ər-zində yeniyetmə cəmiyyət daxilində öz mövqeyini tapmağa və sərhədlərini müəy-yənləşdirməyə çalışır. Bu prosesdə bir sıra problemlərlə qarşılaşa bilər.

Şəxsiyyətlərarası sərhədlərdə və parçalanmış şəxsiyyətlərdə çətinliklər toplusu bir tərəfdən fərdin gözləntilərinin qeyri-adekvat olmasına, digər tərəfdən isə cəmiyyət tərəfindən rədd edilməsinə gətirib çıxara bilər ki, bu da sosial fobiya əmələ gətirə bilər (33).

Burada əsas amil ailədə uşaqla münasibətlərdir və sosial fobiyanın inkişafının mü-hüm komponentləri psixoloji sahənin sərhəd-lərinin pozulması və şəxsiyyətin təhrifidir.

Hal-hazırda sosial fobiya problemi təfəkkü-rün təhrifləri və sosial vəziyyətin qiymətləndi-rilməsi ilə bağlı dəyərləndirilir. Koqnitiv psixo-logiya çərçivəsində valideyn və uşaq arasındakı əlaqə, sosial fobiyada sərhəd pozuntuları və şəxsiyyət xüsusiyyətləri hələ lazımi səviyyədə öyrənilməmişdir.

Nəticə

Sosial fobiya şəxsi bir çox sosial mühitdən uzaqlaşdıran, həyat keyfiyyətini azaldan, şəxsiyyətlərarası münasibətlər yaratmaqdan uzaqlaşdıran mühüm bir narahatlıq kimi xarak-terizə olunur. Eyni zamanda şəxsiyyətin forma-laşmasına müxtəlif istiqamətlərdə təsir edir. Bir insanın şəxsiyyət kimi formalaşmasında ailədaxili münasibətlərin, sosial əlaqələrin,

insanın öz daxili dünyasının rolu var. Sosial fobiya olan insanlar öz şəxsiyyət sərhədlərinin formalaşmasında çətinlik çəkirlər.

Ailədaxili münasibətlər zamanı ailə daxilində valideynlərlə və ya onları əvəz edən şəxslərlə münasibətlər şəxsiyyətin formalaşması və sosiallaşması üçün zəruri olan fiziki, psixoloji və sosial sərhədlərin inkişafında aparıcı amildir. Sosial fobiya səbəbindən bu münasibətlərin zədələnməsi yeniyetmənin şəxsiyyət kimi formalaşmasına və özünü dərk etməsinə mənfi təsir edir.

Sonda bu nəticəyə gəlmək olar ki, sosial fobiya bir insanın şəxsiyyət kimi formalaşmasına müxtəlif amillərlə (ailə, sosial əlaqələr) hərtərəfli təsir göstərir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Kring, A.M., Davison, G.C., Neale, J.M. & Johnson, S. (2015). Anormal psixolojisi, çev. Mustafa Şahin, 12. bs, Ankara: Nobel Akademi.
2. Bifulco, A., Kwon, J., Jacobs, C., Moran, P.M., Bunn, A., & Beer, N. (2006). Adult attachment style as mediator between childhood neglect/abuse and adult depression and anxiety. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 41, 796- 805
3. Eng, W., Heimberg, R.G., Hart, T.A., Schneier, F.R., & Liebowitz, M.R. (2001). Attachment in individuals with social anxiety disorder: The relationship among adult attachment styles, social anxiety, and depression. *Emotion*, 1(4), 365-380.
4. Bender, A., & Ingram, R. (2018). Connecting attachment style to resilience: Contributions of self-care and self-efficacy. *Personality and Individual Differences*, 130, 18-20
5. Bowlby, J., May, D.S., & Solomon, M. (1989). Attachment theory. Los Angeles, CA: Lifespan Learning Institute.
6. Franz, C.E., & White, K.M. (1985). Individuation and attachment in personality development: Extending Erikson's theory. *Journal of Personality*, 53(2), 224-256.
7. Fraley, R.C., & Shaver, P.R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4(2), 132-154
8. Fraley, R. (2002). Attachment stability from infancy to adulthood: Meta-analysis and dynamic modeling of developmental mechanisms. *Personality and Social Psychology Review*, 6(2), 123-151.
9. Fraley, R.C., Roisman, G.I., Booth-LaForce, C., Owen, M.T., & Holland, A.S. (2013). Interpersonal and genetic origins of adult attachment styles: A longitudinal study from infancy to early adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 104(5), 817-825.
10. MARTEINSDOTTIR, I., Svensson, A., Svedberg, M., Anderberg, U. M. ve von Knorring, L. (2007). The role of life events in social phobia. *Nord J Psychiatry*, 61(3), 207-212.
11. Mikulincer, M., & Shaver, P.R. (2012). An attachment perspective on psychopathology. *World Psychiatry*, 11(1), 11-15
12. Skowron, E.A., & Dendy, A.K. (2004). Differentiation of self and attachment in adulthood: Relational correlates of effortful control. *Contemporary Family Therapy*, 26(3), 337-357.
13. Thorberg, F.A., & Lyvers, M. (2006). Attachment, fear of intimacy and differentiation of self among clients in substance disorder treatment facilities. *Addictive Behaviors*, 31(4), 732-737
14. Timm, T.M., & Keiley, M.K. (2011). The effects of differentiation of self, adult attachment, and sexual communication on sexual and marital satisfaction: A path analysis. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 37(3), 206-223
15. Notzon, S., Domschke, K., Holitschke, K., Ziegler, C., Arolt, V., Pauli, P., Reif, A., Deckert, J. & Zwanzger, P. (2016). Attachment style and oxytocin receptor gene variation interact in influencing social anxiety. *The World Journal of Biological Psychiatry*, 17(1), 76-83.
16. Parade, S.H., Leerkes, E.M., & Blankson, A.N. (2010). Attachment to parents, social anxiety, and close relationships of female students over the transition to college. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(2), 127-137.
17. Кон И.С. В поисках себя, личность и ее самосознание. М., 1984.

18. Кернберг О.Ф. Тяжелые личностные расстройства: стратегии психотерапии. М., 2000.
19. Нартова-Бочавер С.К. Психологическое пространство личности: монография. М., 2005.
20. Перлз Ф. Гештальт-семинары / пер. с англ. М., 2007.
21. Перлз Ф. Эго, голод и агрессия / пер. с англ. М., 2000.
22. Нартова-Бочавер С.К. Указ. соч.
23. Марцинковская Т.Д. Психологические границы: история и современное состояние // Мир психологии. 2008. № 3.
24. См.: Ефременко Д.В. Интеракционизм в американской социологии и социальной психологии первой половины XX века : сб. пер. М., 2013.
25. Слободчиков В.И. Психологические проблемы становления внутреннего мира человека // Вопросы психологии. 1986. № 6.
26. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / пер. с англ. М., 2006.
27. Элкин Д. Эрик Эриксон и восемь стадий человеческой жизни. М., 1969. 15. Эриксон Э. Указ. Соч
28. 16. Иванова Н.Л. Психологическая структура социальной идентичности. Ярославль, 2003.
29. Микляева А.В., Румянцева П.В. Социальная идентичность личности: содержание, структура, механизмы формирования : монография. СПб., 2008.
18. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Cambridge, 1979.
30. Джеймс М., Джонгвард Д. Рожденные выигрывать. Трансакционный анализ с гештальт-упражнениями. М., 1993.
31. Эйдемиллер Э.Г., Юстицкий В.В. Семейная психотерапия. М., 2001.
32. Цит. по: Хухлаева О.В. Основы психологического консультирования и психологической коррекции. М., 2006.
33. Павлова Т.С., Холмогорова А.Б. Гендерные факторы социальной тревожности в подростковом возрасте [Электронный ресурс] // Психологическая наука и образование. 2014. Т. 6, № 1.

Şəfəq Eyvaz qızı ƏLƏKBƏROVA

Qərbi Kaspi Universiteti,

Politologiya, psixologiya və sosiologiya kafedrası, magistrant

E-mail: safaqalakbarova2000@gmail.com

ВЛИЯНИЕ СОЦИОФОБИИ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЛИЧНОСТИ В ПОДРОСТКОВОМ ВОЗРАСТЕ

Резюме

В статье обсуждается проблема социофобии в связи с нарушением психологических границ в подростковом и юношеском возрасте и трудностью формирования целостной личности. Это делают социальные изменения, произошедшие в последние десятилетия: изменения социальных ценностей и нарастающая скорость этих изменений. В этих условиях общество предъявляет все более высокие требования к социальному единству. Несогласованность этих потребностей снижает качество жизни, может привести к социальной изоляции, социальному страху и, в некоторых случаях, социальным фобиям.

Ключевые слова: социофобия, психологические границы, детско-родительские отношения, кумулятивная травма, подростковый кризис, подростковая социализация, формирование идентичности, раздвоение личности.

Shafaq Eyvaz ALAKBAROVA
Western Caspian University,
Department of Politology, Psychology and Sociology, Master
Email: safaqalabarova2000@gmail.com

**THE EFFECT OF SOCIAL PHOBIA ON PERSONALITY FORMATION IN
ADOLESCENCE**

Abstract

The article discusses the problem of social phobia in connection with the violation of psychological boundaries and the difficulty of forming an integrated personality during adolescence and early adulthood. The social changes that have occurred in recent years are characterized by the following: changes in social values and the increasing pace of these changes. In these conditions, society makes increasing demands on social unity. Inconsistency, these needs reduce quality of life, can lead to social isolation, social fear, and in some cases, social phobias.

Keywords: social phobia, psychological boundaries, parent-child relationship, cumulative trauma, adolescent crisis, adolescent socialization, identity formation, split personality.

Daxil olub: 17.06.2023.